Чому таку радість викликає в нас перше весняне сонце? Чому це світло, падаючи на землю, сповнює нас безмежним щастям існування? Небо над нами синє-синє, все навколо нас зеленіє, будинки білі, аж вилискують; і захоплені очі наші впивають ці ярі барви, що од них такою веселістю займаються душі. І нам шалено хочеться танцювати, бігати, співати, думки стають блаженно-легкі, надмірна ніжність рветься із грудей; хотілося б сонце обняти.

А сліпі під дверима, байдужі у вічній своїй темноті, зостаються спокійними, як завжди, серед цього нового сп’яніння, не розуміють його і все стримують своїх псів, що хотіли б вирватись на волю.

Коли вони вертаються ввечері, спираючись на руку братикові чи сестричці, і дитя каже: "Яка сьогодні година чудова була!" — то у відповідь лунає: "І я помітив, що було гарно надворі, Люлю не можна було вдержати".

Я знав одного з цих бідолах, котрому життя обернулось на таку муку, що гіршої і не вимислити.

То був селянин, син нормандського фермера. Доки живі були його батько та мати, то ще сяк-так про нього дбали; він страждав тільки, власне, од страшного свого каліцтва; та коли старі повмирали, для нього почалось жахливе існування. Його взяла до себе сестра, і всі на фермі мали його за ледаря та дармоїда. Тільки, було, сядуть до столу, як почнуть дорікати шматком хліба, звати лінюхом, мугирем, і хоча шуряк забрав собі його спадщину, йому давали, та й то скупуючи, лише якоїсь юшки, так, аби не вмер.

Мав він обличчя бліде-пребліде і великі білі очі, схожі на оплатки; усі кривди терпів мовчки, настільки заглиблений в самому собі, що не знати було, чи він їх відчуває. Ніколи, зрештою, не зазнав він ніякої ласки, мати завжди обходилась з ним суворо, бо не дуже-то любила його. На селі хто

некорисний, той і шкідливий, і селяни охоче чинили б так, як чинять кури, що вбивають своїх виродків.

З'ївши юшку, сяде він, було, влітку під дверима, зимою — біля печі та й не ворушиться до самого вечора. Ні рукою не двигне, не стинеться; тільки повіки йому якось нервово здригались і опускались інколи на білі плями очей. Чи мав він розум, думки, чи усвідомлював собі докладно своє життя? Ніхто тим не цікавився.

Так тривало кілька років. Та нездатність його до будь-якої праці, а також байдужа його терплячість обурили кінець кінцем родичів^ і він став за посміховисько, за якогось блазня-мученика, став за жертву природженої жорстокості, збуджуючи дику веселість у темних людях, що його оточували.

Вигадували різні негарні жарти, до яких давало привід його нещастя. І, щоб відшкодувати собі те, що він їв, робили з тих годин, коли бідолаха бував за столом, втішні видовища для сусідів і муку тяжку для каліки.

Селяни з ближчих хат сходилися на ці вистави; про них сповіщалося з двору в двір, і кухня на фермі бувала повна щодня. Ото візьмуть, було, та й висадять на стіл, де стоїть перед ним тарілка з юшкою, кота чи там собаку. Тварина, інстинктом угадуючи чоловікову ваду, наблизиться до тарілки і тихенько почне звідти хлебтати. А як язик сьорбне занадто голосно і тим приверне увагу нещасного, то кішка чи собака й одскочить, відчувши небезпеку, і уникає удару ложкою, що нею той перед себе навмання розмахує.

Отут-то ішли пересміхи, підштовхування та тупання ногами серед глядачів, що тислися попід стінками. А сліпий ні пари з уст, — він знову береться правою рукою до юшки, а лівою, виставивши її наперед, затуляє та захищає свою тарілку.

Іноді йому вкидали в страву затички від пляшок, тріски, листя або й кал навіть, і він жував, неспроможний розібрати, що то таке.

Потім і ті жарти нарешті обридли, і шуряк, лютий з того, що сліпого доводиться щодня годувати, почав його бити, частувати безпрестану ляпасами, сміючись з марних зусиль відбити удари чи й повернути їх. З того виникла нарешті нова гра: гра в поличники. Погоничі, чорнороби, наймички щохвилини ляскали його по виду, а він од того швидко-швидко кліпав очима. Не знаючи, куди сховатись, він тільки простягав руки, щоб уникнути нападів.

Нарешті його змусили старцювати. Ставили в ярмаркові дні при дорозі, і він, тільки-но, було, почує, що хтось підходить чи під’їздить, простягав шапку й бурмотів: "Подайте, коли ласка ваша".

Та селяни не люблять розкидатися грішми, і він іноді цілими тижнями жодного су не приносив.

Звідти виникла до нього нестямна, смертельна ненависть. І ось як він умер.

Якось узимку земля була вкрита снігом, мороз лютував. Шуряк завів його одного ранку дуже далеко на великий шлях просити милостині. Він залишив там сліпого на цілий день, а як зайшла ніч, то сказав своїм удома, що не знайшов його там, де поставив. Потім додав: "Ах! Чого там непокоїтись, його хтось, певне, забрав до себе перегрітись. Дідько з ним, не пропаде, завтра ж прийде по свою юшку".

Другого дня сліпий не прийшов.

По довгих годинах чекання, дойнятий до кісток морозом, передчуваючи смерть, сліпий рушив у путь. Не мігши знайти дороги під сніговими заметами, він блукав навмання, падав у рови, підводився знову — і мовчав увесь час, як німий, намагаючись добитись до якогось житла.

Та одубіння від холодного снігу врешті змогло його, ноги не служили, і він сів серед поля та вже й не встав.

Білі лапаті пластівні снігу похоронили його під собою. Його задубле тіло зникло під їхньою рухливою навалою; і не зосталося жодного знаку, де лежить труп.

Родичі цілий тиждень удавали, ніби перепитують за нього та шукають. Вони навіть плакали.

Зима була люта, і відлига настала не скоро. Якось у неділю, йдучи до церкви, фермери побачили велику зграю круків, що кружляли над полем і чорним, густим дощем падали все на одне місце, одлітаючи звідти й знову туди вертаючись.

За тиждень по тому вони все ще були там, ті зловісні птахи. Вони хмарою пролітали в небі, ніби звідусюди збираючись туди. Пронизливо кричачи, падали вони на лискучий сніг, чудними плямами вирізнялись на ньому, і вперто там довбалися.

Котрийсь парубок пішов поглянути, що вони там роблять, і знайшов сліпцеве тіло, наполовину вже розкльоване, пошматоване. Його білі очі зникли, вийняли їх з лоба довгі хижі дзьоби.

І я не можу тепер віддатися палкій радості сонячних днів, не згадавши тієї сумної історії, і раз у раз тоді виникає в мене меланхолійна думка про того старця, такого нещасливого в житті, що навіть страшна його смерть дала полегкість усім, хто його знав.